

สุขภาพ คือ ความมั่งคั่งระยะยาว

Health is long-term wealth

นิติภัทร ทอมละออ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Nitibhat Homla-or
Naresuan University, Thailand
E-Mail: nitibhath@nu.ac.th

*****

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นว่า แม้การดำรงชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ทั้งในและต่างประเทศ อาจกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ ต่าง ๆ และการแข่งขันภายใต้ระบอบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี บางครั้งเราอาจหลงลืมไปว่า ยิ่งเราใช้สุขภาพร่างกายมากเท่าไร เราจะต้องรับความเสี่ยงกับความเสื่อมถอยทางร่างกายของตัวเรามากขึ้นเท่านั้น เช่น อาการเจ็บป่วยทางกาย หรือภาวะซึมเศร้าทางใจ ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาสุขภาพ จะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา อาทิ สุขภาพการเงินไม่ดี ปัญหาความสัมพันธ์ และ ปัญหาคุณภาพชีวิตในระยะยาว เป็นต้น การป้องกันปัญหาเหล่านั้น สามารถเริ่มด้วยการรักษาสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ความสม่ำเสมอ กลายเป็นนิสัย และวินัยตามลำดับ ทว่า ความสำเร็จใด ๆ ล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของสุขภาพที่ดี ท้ายที่สุดหากรัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญของการออกกำลังกาย และส่งเสริมให้การออกกำลังกายเพื่อชาติเป็นมาตรการป้องกันเชิงนโยบาย งบประมาณรายจ่ายเกี่ยวกับสาธารณสุขจะลดลงอย่างมาก เนื่องจาก ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง และพร้อมที่จะขับเคลื่อนความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สุขภาพที่ดีของปัจเจกชน จะกลายเป็นความมั่งคั่งของทั้งภาคครัวเรือนและรัฐอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สุขภาพ; มั่งคั่ง; ระยะยาว; วินัย; ออกกำลังกาย

* วันที่รับบทความ : 27 พฤษภาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 12 กันยายน 2566; วันตอบรับบทความ : 14 กันยายน 2566

Received: May 27 2023; Revised: September 12 2023; Accepted: September 14 2023

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ได้มอบทุนวิจัย ตามสัญญาทุนเลขที่ R2564B025 และทำให้ผู้เขียนได้ตระหนักถึงสุขภาพ และการบริหารจัดการเวลาจน งานวิจัยสำเร็จคล่องตามกำหนดเวลา

Abstracts

This study aims to point out that most people in Thailand and around the globe may have encountered crises and high competition within the capitalist economy. Perhaps, overworking poses a risk of impairing health problems such as illness, and depression. Exasperatingly, those problems result in difficulties of our lives (i.e. financial hardship, a relationship problem, long-term low-quality of life, and so on). In order to prevent those problems, maintaining a healthy lifestyle every single day will become a habit and then a discipline (respectively); any success is anyhow based on good health. Eventually, when the State considers an active exercise as a national exercise (a.k.a. a preventive public policy) toward public health funding, the government may not allocate unnecessary budgets thereto because people are healthy and thus drive the country's long-term economic growth. On the other hand, individual well-being will turn into both household wealth and public one sustainably.

Keywords: Health; Wealth; Long-term; Discipline; Exercise

บทนำ

ด้วยระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี และกระแสวัตถุนิยม ส่งผลให้มนุษย์ซึ่งมีความต้องการไม่จำกัด ต้องแสวงหารายได้ ทั้งนี้เพื่อสะสมความมั่งคั่ง และตอบสนองความต้องการพื้นฐานและอาจรวมถึงความต้องการที่ไม่จำเป็น *เงินตรา* จึงกลายเป็นเป็นมูลเหตุจูงใจที่ทำให้มนุษย์ต้องทำงานหนัก (Luna-Arocas & Tang, 2004 : 333) เพียงเพราะข้ออ้างที่ว่า เงินสามารถซื้อได้ (เกือบ) ทุกอย่าง **เว้นแต่** เวลา และ สุขภาพ เห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อโลกประสบกับการระบาดครั้งใหญ่ของเชื้อไวรัสโคโรนา 19 ดังที่ วรริศา กลมทุกสิ่ง, วิชา วัณ พึ่งตัว และพรพจน์ วิรุฬห์ธนวศ์ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า (2566 : 573) *การลาออกครั้งใหญ่...จะเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 19 จะดีขึ้นก็ตาม* นั่นอาจเป็นเพราะคนรุ่นใหม่ ที่กำลังจะเข้าสู่ ตลาดแรงงาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ มิฉะนั้น คงไม่เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมในประเทศจีนที่เรียกว่า *ปล่อยให้น่าตาย* เนื่องด้วย หนุ่มสาวชาวจีน ในยุค Generation Z ต้องการส่งสัญญาณ เพื่อต่อต้านการแข่งขันสูงภายในประเทศ (จีน) เพราะวัฒนธรรมการทำงาน 9-9-6 หรือ เริ่มทำงานตอน 9 นาฬิกา ถึง 21 นาฬิกา (9 pm.) เป็นเวลา 6 วันต่อสัปดาห์ (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2565 : ออนไลน์)

อย่างไรก็ตาม บางทฤษฎีน่าจะมองว่า เด็กรุ่นใหม่มีความอดทนต่ำกว่าผู้ใหญ่ในยุคก่อน (เหล่าทองมี สกุณ, 2549 : 80-99) แต่บทความชิ้นนี้มุ่งโต้แย้งว่า การเปรียบเทียบดังกล่าว อาจเป็นเพียงความจริงครึ่งเดียว เพราะบริบทที่แตกต่างกันของกลุ่มคนในแต่ละช่วงวัยย่อมไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกันได้ แท้จริงแล้ว สิ่งที่มนุษย์ในทุก ๆ ช่วงวัย ควรให้ความสำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่าง สุขภาพ ความสุข และประสิทธิผลของการทำงาน มากกว่าการกล่าวโทษว่า หนุ่มสาวรุ่นใหม่มีความอดทนต่ำกว่าคนรุ่นเก่า ในทางกลับกันหากเยาวชน Generation Z มองว่า ผู้ใหญ่สมัยก่อน ล้าสมัย ไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีบ้าง การโต้แย้งน่าจะ

ไม่มีจุดสิ้นสุดหรือไม่? (Harley, Kurniawan, Fitzpatrick, & Vetere, 2009 : 4800) ด้วยเหตุนี้ เวลาและสิ่งแวดล้อมจะนำมาใช้เป็นปัจจัยเปรียบเทียบสถานการณ์ที่แตกต่างได้ก็ต่อเมื่อ เป็นปัจจัยในเชิงภาวะวิสัย ได้แก่ R. Veenhoven (2008 : 499-469) สุขภาพ ความสุข และประสิทธิผลของการทำงาน (work productivity) (Morris & Visawanath Venkatesh, 2006 : 375)

สุขภาพ คือ พื้นฐานของความสำเริง

Nutbeam (2000 : 260) กล่าวว่า สุข(ภาพ)ศึกษา เป็นพื้นฐานสำคัญเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย แต่เพียงเข้าใจหรือพัฒนาความรู้ด้านสุขศึกษา ย่อมไม่สามารถทำให้สุขภาพของผู้เรียนแข็งแรงขึ้นเองได้เว้นแต่ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติเท่านั้น ดังคำกล่าวที่ว่า มหาเศรษฐีไม่สามารถซื้อสุขภาพที่ดี หรือจ้างให้ใครมาช่วยแทนตนได้ แต่มีบางความเห็นแย้งว่า เงินอาจทำให้เข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ดีได้ แต่นั่นมิได้รับประกันว่า การเข้าถึงบริการสาธารณสุขย่อมหมายถึง สุขภาพที่ดี เฉกเช่นเดียวกับการเป็นสมาชิกฟิตเนส แต่กลับไม่ออกกำลังกาย สุขภาพจึงไม่แข็งแรง (Phillips & Gardner, 2016 : 69) (Jordan Cieciva, 2014 : online)

แม้ความสำเร็จของแต่ละคนจะถูกนิยามไว้แตกต่างกัน (อาทิ สำเร็จการศึกษาด้วยเกรดเฉลี่ยสูงที่สุด มีตำแหน่งหน้าที่การงาน ได้รับเงินเดือน 5-6 หลัก หรือแม้กระทั่งได้แต่งงาน ฯ) แต่ความสำเร็จเหล่านั้นจะเกิดขึ้นมิได้เลยถ้าสุขภาพไม่แข็งแรง (Ann, 2018 : online) ยกตัวอย่างคำถามที่ว่า เราจะยังมีความสุขหรือไม่ถ้าสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอันดับต้น ๆ ของโลก แต่ไม่สามารถเข้ารับปริญญาบัตรเพราะต้องรักษาตัวในห้องฉุกเฉิน? หรือ เราจะยังมีความสุขหรือไม่ถ้าเรามีเงินฝากในบัญชี 6 หลัก แต่ป่วยเป็นมะเร็งระยะสุดท้ายหรือแม้กระทั่ง เรากำลังจะเข้าสู่ประตูวิวิธในเร็ววัน แต่ตรวจพบว่าตัวเองเป็นลูคีเมีย คำถามเหล่านี้สอดคล้องกับสิ่งที่ CharlesChenTV กล่าวไว้ว่า *แม้คุณจะมีเงินหรือประสบความสำเร็จมากเพียงใด คุณจะไม่สามารถผลิตเพลินหรือชื่นชมความสำเร็จเช่นว่ากับคนที่คุณรักได้เลย ถ้าสุขภาพคุณไม่แข็งแรง* (CharlesChenTV, n.d.)

ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพ และนิสัย

Henk Aarts, Theo Paulussen, Herman Schaalma (1997 : 363) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การออกกำลังกายส่งผลดีต่อทั้งร่างกายและอารมณ์ ถ้าปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนติดเป็นนิสัย ภายใต้ทฤษฎี *การกระทำที่มีเหตุผล* (theory of reasoned action) กล่าวคือ พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลโดยตรงจากทัศนคติ ยกตัวอย่าง การตัดสินใจก่อนออกกำลังกายคนส่วนใหญ่มักชั่งน้ำหนักระหว่างผลดี และผลเสียของการออกกำลังกายในยิม หรือฟิตเนส บางคนอาจมองว่า การไปฟิตเนสหรือยิมย่อมมีค่าใช้จ่าย จึงตัดสินใจไปสวนสาธารณะแทน แต่บางคนกลับมองว่า เสียค่าสมาชิกจะทำให้ตนมีรูปลักษณ์ที่ดี มีเสน่ห์ แสดงฐานะทางการเงินและสังคมได้ ย่อมคุ้มค่าที่จะเสีย จึงเห็นได้ชัดว่า กรณีแรกใช้เหตุผลทางการเงิน (ประหยัด) ส่วน

กรณีหลังใช้เหตุผลด้านภาพลักษณ์ เพื่อตัดสินใจออกกำลังกาย แต่ในทางตรงกันข้าม *นิสัย* ซึ่งเกิดจากการทำซ้ำ ๆ เป็นประจำจะลดต้นทุนจม (sunk cost) ของการตัดสินใจในกรณีหลังได้ (*เสียค่าสมาชิก แต่กลับมิได้มีรูปร่างที่ต้องการ*) (Polites & Karahanna, 2012 : 27)

ในทางกฎหมาย ค่าสมาชิกที่เสียไป คือ บริการที่ยิมหรือฟิตเนส ให้บริการ เมื่อสมาชิกตัดสินใจที่จะเข้าไปใช้บริการตามวันเวลาที่ระบุ/กำหนดสัญญา (Bos & Burger, 2022 : 26) แต่ไม่คิดที่จะออกกำลังกาย (Maguire, 2008 : 69) รูปร่างก็ดี สุขภาพก็ดีซึ่งไม่เป็นไปตามที่ตนต้องการ หาใช้ความผิดของยิมหรือฟิตเนสไม่ แต่เกิดจากตัวของสมาชิกโดยแท้ จึงเป็นคนละกรณีกับที่เป็นข่าวดังซึ่งทางฟิตเนสชื่อดังเรียกเก็บค่าสมาชิก แต่ปิดกิจการโดยไม่คืนค่าบริการแก่สมาชิก (มติชนออนไลน์, 2564 : ออนไลน์) หรือ อุบัติเหตุที่สมาชิกได้รับจากอุปกรณ์ออกกำลังไม่ได้มาตรฐานหรือไม่พร้อมใช้งาน (Mead, Guillot, Bruininks, & Rudnicki, 2019 : 42-43)

ดังนั้น *นิสัยรักสุขภาพ* และหมั่นออกกำลังกายเป็นประจำสามารถแก้ไขได้ทั้งต้นทุนจม และปัญหาข้อกฎหมาย ยิ่งไปกว่านั้น การสร้าง *นิสัย* ออกกำลังกายเป็นประจำ ทำให้เกิดผลพลอยได้ คือ ความไม่ประมาท (Halman, Baker, & Ng, 2017 : 17-18) หรือการวางแผนชีวิตในอนาคต

ผลพลอยได้จากนิสัยรักการออกกำลังกาย

ประการแรก

Jacqueline A. Liffiton, Sean Horton, Joseph Baker & Patricia L. Weir (2012 : 105-106) พบว่า ไม่เพียงรักษาการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย แต่ยังรวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กรณี ผู้สูงอายุออกกำลังกายเป็นประจำ

ประการที่สอง

ดังที่ Hui-Chuan Hsu ,Tsuann Kuo ,Ju-Ping Lin ,Wei-Chung Hsu ,Chia-Wen Yu ,Yen-Cheng Chen ,Wan-Zhen Xie 1,Wei-Chiang Hsu ,Ya-Lan Hsu และ Mu-Ting Yu มีความเห็นตรงกันว่า *การออกกำลังกายสามารถส่งเสริมให้ตนเองมีวินัย (self-discipline)* (Rogers, Courneya, Shah, Dunnington, & Hopkins-Price, 2007 : 58) และสามารถยับยั้งชั่งใจตัวเองได้ (*self-regulation*) (Hsu et al., 2018 : 915)

ประการที่สาม

การศึกษาของ Andrew Steptoea, และ Jane Wardle (2017 : 4356) ระบุว่า *ทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย* อธิบายได้ว่า *ความรู้รอบตัว* หรือ บทเรียนชีวิต อาจไม่ปรากฏในตำราทางวิชาการ แต่ประสบการณ์ของตนเองเท่านั้นที่จะเป็นบทพิสูจน์ว่า เราสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมถึงมีทัศนคติต่อปัญหาชีวิต และจะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แนวทางแก้ไขของเราแต่ละคนอาจแตกต่างกันตามสิ่งแวดล้อม แม้ผลลัพธ์อาจเหมือนกันก็ตาม ยกตัวอย่าง

การบริหารจัดการเวลา (time management) คนเอเชียบางกลุ่มอาจมองว่า การทำงานหนักจะนำมาซึ่งความมั่งคั่งในระยะยาว แต่ชาวตะวันตกส่วนใหญ่ มักให้ความสำคัญกับ *ความผูกพันซึ่งพนักงานมีต่องานหรือองค์กร* มากกว่าการทำงานหนัก จะเห็นได้ชัดว่า ระหว่างการทำงานหนักและความผูกพันซึ่งพนักงานมีต่องานหรือองค์กรเป็นเรื่องอติวิสัย แต่เป้าหมายและความสำเร็จของการทำงาน จะต้องอยู่บนพื้นฐานของสุขภาพที่ดี มิฉะนั้น รายได้จำนวนมาก หรือ ความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรย่อมไร้ความหมาย ถ้าผู้ใช้แรงงานจากทั้งสองทวีป ต้องเจ็บป่วยหรือเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล (Burke & Cooper, 2008 : 204) (Barkhuizen, Rothmann, & van de Vijver, 2014 : 330)

ประการที่สี่

เมื่อใดก็ตามที่เรามีสุขภาพแข็งแรงเพียงพอ การวางแผนทางการเงินในอนาคตจะยิ่งเกิดดอกผลในระยะยาว ยกตัวอย่าง การทำประกันสุขภาพ ประกันชีวิต และสะสมทรัพย์ (Rabbani, 2020 : n.p.) กล่าวคือ ถ้าเราเข้าใจความไม่แน่นอนของชีวิตไม่ว่าจะเป็นอาการเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต เบี้ยประกันของผู้เอาประกันอายุน้อย (เช่น วัยรุ่น) ราคาจะไม่สูงมากนัก ถ้าเทียบกับผู้เอาประกันในวัยผู้ใหญ่หรือวัยชรา (Vishakha, 2021 : online) ส่วนการทำประกันแบบสะสมทรัพย์จะส่งเสริมให้ผู้ถือกรมธรรม์มีวินัยทางการเงินที่จะชำระเบี้ยประกันเป็นรายปี และในท้ายที่สุด ผลตอบแทนเมื่อกรมธรรม์ครบอายุสัญญา จะมีลักษณะคล้ายเงินบำนาญเมื่อผู้เอาประกันเข้าสู่วัยชรา และได้รับยกเว้นภาษี (กาญจนันท์ทวงศ์, 2018 : 29)

ประการที่ห้า

จากการศึกษาของ Tobias Esch และ George B. Stefano (2005 : 265-266) ยืนยันว่า *ความรัก และความพึงพอใจ สามารถสร้างแรงจูงใจ (motivation) และส่งผลบวกต่อพฤติกรรม* ของมนุษย์ ในทางกลับกัน การรักษาความสัมพันธ์ที่ดี ความรักที่ดี หรือแม้กระทั่งมิตรภาพ จึงไม่ต่างจากการรักษาสุขภาพ ดังคำอุปมาอุปมัยที่ว่า *หากสุขภาพที่ดีที่ยังต้องอาศัยทั้ง (ก.) วินัยจากการออกกำลังกาย (ข.) สม่าเสมอฉันใด ความรักย่อมต้องหมั่นใส่ใจ ซื่อสัตย์ ตลอดระยะเวลาที่รักกันฉันนั้น* (Berscheid, 2010 : 15) ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายในลักษณะที่สอดคล้องต้องกันคือ สุขภาพกายและทางใจในระยะยาว ได้แก่ การไม่เจ็บป่วยง่าย (สุขภาพ) และ รักกันตราบนานเท่านาน หรือการแต่งงาน (ความรัก)

ประการที่หก

แม้จะมีคำกล่าว *ไม่มีใครแก่เกินเรียน* (แสงทอง, 2560 : 6-28) แต่เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการเรียนในช่วงอายุน้อยผู้เรียนจะยังไม่ประสบกับภาวะความเสื่อมถอยของร่างกายและสติปัญญา ในขณะที่การเรียนรู้เมื่อผู้เรียนมีอายุมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงวัยจะเน้นเนื้อหาและกิจกรรมที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับผู้อื่นเป็นสำคัญ (ชอดศิริ, เครือคำอ้าย, และ พยัคฆ์กุล, 2566 : 181) แต่การศึกษาในวัยเด็กซึ่งเปรียบเสมือนผ้าขาว ประสบการณ์ วุฒิภาวะ อาจมีไม่เท่าผู้ใหญ่ การศึกษาพื้นฐานจึงมุ่งเน้นในทางวิชาการมากกว่าประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ผลของ

การเรียนรู้ของผู้เรียนแม้ว่าจะแตกต่างกันก็ตาม อย่างน้อยสุขภาพที่ดีย่อมไม่ทำให้ผู้เรียนต้องขาดเรียน (Center on Society and Health, 2015 : online) ด้วยนอกจากนี้นายแพทย์ Elson de Araújo Montagnó (Elson de Araújo Montagnó, 1997 : online) ระบุว่า ประสบการณ์ในช่วง 3 ปีแรก จะมีอิทธิพลเป็นพิเศษต่อพัฒนาการทางสมองของมนุษย์ ดังนั้น การอ่านหนังสือก็ดี การออกเสียงก็ดี รวมถึงการร้องเพลงให้เด็กฟัง ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการของทารกและเด็ก

ผลพลอยได้ทั้ง 6 ประการ ยืนยันได้อย่างน่าเชื่อถือว่า สุขภาพที่ดี เริ่มต้นจากการสร้างวินัยและใส่ใจสุขภาพ และในท้ายที่สุด ความสำเร็จใด ๆ ล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่แข็งแรงทั้งสิ้น (Fredriksen-Goldsen, Kim, Shiu, Goldsen, & Emler, 2015 : 163-166). (Burrus, 2014 : online)

ตัวผู้เขียนเองน่าจะเคยเป็นกรณีศึกษาได้เป็นอย่างดีว่า ถ้าเราใช้ชีวิตขี้ดจำกัด หรือไม่แม้จะฟังเสียงเตือนของร่างกาย อันเป็นผลโดยตรงจากความเสื่อมของร่างกายตามกาลเวลาก็ดี หรืออาการเจ็บป่วยก็ดี โรคภัยต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของเราเอง เช่น โรคหลอดเลือดสมอง อาจจะกำลังรอโอกาส หากเรายังคงใช้ชีวิตอย่างประมาท และไม่ตระหนักถึงวิธีการป้องกันที่ใช้ต้นทุนต่ำที่สุด คือ การออกกำลังกาย

ผลกระทบต่อชีวิตในระยะยาว เช่น อาการอัมพฤกษ์ หรือ อัมพาตตลอดชีวิต น่าจะถือเป็นหนึ่งในฝันร้ายที่ไม่สามารถแก้ไขด้วยการรับประทานยาอย่างเช่น โรคอื่น ๆ แต่ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีหน้าที่ 2 ประการ คือ (ก.) ทานยาต้านการแข็งตัวของเลือดไปตลอดชีวิต และ (ข.) ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับสูตร 8-8-8 กล่าวคือ ทำงาน 8 ชั่วโมง ออกกำลังกาย หรือพัฒนาตัวเอง 8 ชั่วโมง และพักผ่อนอีก 8 ชั่วโมง (รวม 24 ชั่วโมง) ต่อหนึ่งวัน

ผลจากการใช้ชีวิตภายใต้สูตรดังกล่าว ทำให้ (1) ผู้เขียนยังคงปฏิบัติงานได้เฉกเช่นคนปกติ (2) สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง (3) สร้างวินัยด้านอื่น ๆ ให้กับตนเอง เช่น วินัยทางการเงิน วินัยการวางแผนชีวิต วินัยการรักษาความสัมพันธ์ เป็นต้น โดยอาศัยการประยุกต์จากการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ (วินัย) ซึ่งมีได้บรรจุอยู่ในตำราทางวิชาการใด ๆ

สรุป

ท่ามกลางการแข่งขัน หรือวิกฤตต่าง ๆ ที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่ทั่วโลกนั้น (เช่น โรคระบาด) ล้วนเป็นสิ่งที่ไม่น่าแน่นอนทั้งสิ้น กล่าวคือ เราทุกคนไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า (Zohra Aloui-Zarrouk et al., 2020 : 36) แต่ประสบการณ์ในอดีตถือเป็นบทเรียนที่มีค่าให้พวกเราที่มีสติและไม่ประมาท (Grof, 1988 : 46) โดยการเตรียมพร้อม ต้องตระหนักและคำนึงถึงข้อจำกัดด้านสุขภาพ (Chinn, 2011 : 64-65) มิฉะนั้นเราอาจจะต้องจ่ายด้วย ความเสื่อมของร่างกาย และ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง (Tunajek, 2011 : 24) และอาจรวมถึงความสัมพันธ์จะต้องสะดุดหยุดลง การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพ เพราะเหตุที่ว่า ความสำเร็จใด ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าสุขภาพของพวกเราไม่แข็งแรงเพียงพอ

และในขณะที่เดียวการรักษาสุภาพ ย่อมทำให้พวกเราทุกคน ได้รับผลพลอยได้จากการออกกำลังอย่างสม่ำเสมอ นั่นคือ ความมั่งคั่งทางสังคม ความสัมพันธ์ (Sabey & Rauer, 2018 : 1150-1152) และการเงิน (Love & Smith, 2010 : 1442) หรืออาจกล่าวได้ว่า การรักษาสุภาพ (ทั้งกายและใจให้แข็งแรง) คือ การสะสมความมั่งคั่งในระยะยาว ดังตัวอย่างคุณภาพชีวิตของประชากรในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วอันดับต้น ๆ ของโลก ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (Per capita income) อยู่ในระดับสูง หมายความว่าความอยู่ดีกินดี และสุขภาพของประชากรของกลุ่มประเทศเหล่านี้ จึงอยู่เกินมาตรฐาน (Andrew Creese, 1992 : 4)

อนึ่ง ภายใต้ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-determination theory) ที่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ (Teixeira, Carraca, Markland, Silva, & Ryan, 2012 : 79) และผู้เขียนได้เคยมองว่า *ก่อนป่วย* การออกกำลังกายเป็นสิ่งน่าเบื่อ และไม่เห็นผล/ประโยชน์ในระยะสั้น จึงใช้ชีวิตกินชืดจำกัดของชีวิร่างกาย จนเกือบเสียชีวิต อย่างไรก็ตาม เราทุกคนมักคุ้นชินกับประโยคที่ว่า “ทุกสิ่งเกิดขึ้นมีเหตุผลเสมอ” และ “เราไม่สามารถย้อนเวลากลับไปแก้ไขอดีตได้” ดังนั้น ผู้เขียนจึงสร้างวินัยการออกกำลังกายทุก ๆ วัน จนกระทั่ง การออกกำลังกายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เพื่อมิให้ผู้เขียนต้องชั่งน้ำหนักระหว่างการออกกำลังกายหรือหากิจกรรมอย่างอื่นทำแทน (ดังที่ได้อธิบายแล้วในหัวข้อ ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพ และนิสัย) การออกกำลังกายจึงไม่ต่างจากการแปรงฟันตอนตื่นนอนและก่อนเข้านอนที่ไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางความคิดในการตัดสินใจ แต่เราทุกคนสามารถทำเองได้โดยอัตโนมัติ ผลลัพธ์ที่น่าประหลาดใจโดยผู้เขียนไม่เคยได้รับหรือเห็นมาก่อน คือ สุขภาพทั้งกายและใจ รวมถึงการเห็นคุณค่าของสิ่งที่คุณเขียนมี คือ ร่างกายส่วนที่ยังคงใช้งานได้ และเลิกไขว่คว้าหาสิ่งที่ตนเองสูญเสียและไม่สามารถเรียกคืนกลับมาได้ก่อนป่วย และอย่างน้อยเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนรอดชีวิตได้ นั้นอาจเป็นเพราะ การศึกษานี้หรือบทความนี้ที่ต้องการให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพก่อนที่จะสายเกินไป

ข้อเสนอแนะ ได้แก่

1. ภาครัฐ ควรส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อชาติ เพราะถือเป็นมาตรการทางสาธารณสุขเชิงป้องกัน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ที่ได้รับรองสิทธิของปัจเจกชนเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขของประเทศซึ่งต้องมีมาตรฐาน และสอดคล้องกับหลักมนุษยชนสากล (อิสริยานนท์, เศรษฐไชย, ลีลาตุษฎีเลิศ, มีสัต์ย์, และ พงษ์สุวรรณ, 2564 : 88-92) มากกว่า การแสวงหาแนวทางแก้ไข เมื่อประชาชนต้องเจ็บป่วย เพราะการออกกำลังในระดับมหาชนจะช่วยเพิ่มให้สุขภาพของภาคประชาชน และรัฐจะไม่ต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากเพื่อสร้างบริการสาธารณสุข อาทิ งบประมาณเพื่อวิจัยรักษาโรคร้ายแรง หรือพัฒนาเวชภัณฑ์ ผลพลอยได้จากนโยบายการออกกำลังกายเพื่อชาติ ย่อมพัฒนา ส่งเสริม ทั้ง (ก.) คุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม และเพิ่ม (ข.) รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลให้สูงขึ้น

2. ภาคประชาชนทั่วไป ควรมองเป้าหมายของชีวิตในระยะยาวว่า ความสำเร็จใด ๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้ อย่างแน่นอนถ้าสุขภาพไม่แข็งแรงเพียงพอ

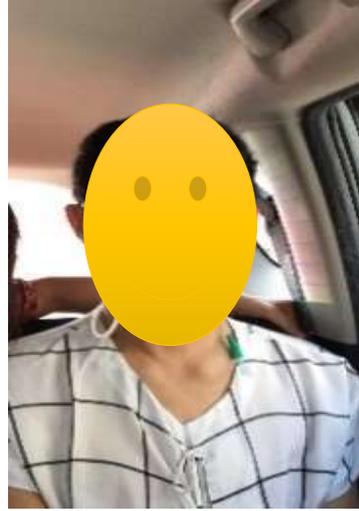
3. ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง และผู้ป่วยอื่น ไม่สมควรโทษตัวเอง และกล่าวคำว่า “รู้อย่างนี้ เราจะ ไม่...ไปนานแล้ว” เพราะความคิดเหล่านี้จะลดคุณค่าของชีวิตและอาจทำให้ผู้ป่วยประสพภาวะซึมเศร้าได้ แต่สมควรถนอมและรักษาทรัพย์สินที่มีค่าและยังคงเหลืออยู่ผ่านการออกกำลังกาย เนื่องจาก คุณค่าของชีวิตนับ จากนี้มิได้ขึ้นอยู่กับว่าเราเป็นอะไร แต่มันคือเราทำอะไรหรือสร้างอะไรให้เกิดประโยชน์แก่สังคมนี้ได้มากกว่า

ท้ายนี้ผู้เขียนจึงขอยกประโยคที่ว่า ถ้าการแวะพักระหว่างทาง ไม่ได้ทำให้จุดหมายอยู่ห่างกว่าเดิม สุขภาพที่ดีอาจทำให้เราพิชิตเป้าหมายที่ไกลกว่าที่ตั้งใจไว้ (ก็) ได้ (Scobbie, Dixon, & Wyke, 2011 : 472)

กิติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ (ก.) รพ.มหาวิทยาลัยนเรศวร รพ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์เวชศาสตร์ พันฟู สวางคนิวาส สภากาชาดไทย นพ.ธนวัฒน์ เพชรรัชตะชาติ ผศ.พญ.ดวงนภา รุ่งพิบูลโสภิสฐ์ เหล่า บุคลากรทางการแพทย์และนักกายภาพบำบัดทุกท่านที่ได้ให้การรักษา และมอบคำแนะนำทั้งในทางวิชาการ และในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (ข.) คณะนิติศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัย นเรศวรที่ได้มอบทั้งโอกาส ส่งเสริม work-life-balance และความสุขจากการทำงาน (ค.) ครอบครัวและ กัลยาณมิตรทั้งในระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษาและเพื่อนนักเรียนทุนรัฐบาลทุกท่านที่มอบกำลังใจและ กำลังใจให้แก่ผู้เขียนจนก้าวข้ามวิกฤตในชีวิตในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ง.) นายสุวิชัย สลุงอยู่ และนายพีรพัฒน์ โพธิ์ทัยผู้ช่วยตรวจเนื้อหาและรูปแบบของการศึกษาชิ้นนี้มาเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ผู้เขียนในฐานะเป็นผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง จึงขอฝากไว้ว่า บางบทเรียนชีวิต เราอาจ ไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ตรง เพียงรับฟัง ผ่านกรณีศึกษาจริง (ผู้เขียน) และเตือนตัวเองไว้เสมอว่า **สุขภาพ** เท่านั้นที่จะทำให้ทุก ๆ ความสำเร็จมีความหมาย

รูปที่ 1 และ 2 คือ ภาพของผู้เขียนเมื่อ 5 ปีที่แล้ว – โปรดดูไว้เป็นเยี่ยงแต่อย่าเอาอย่าง เพราะไม่ใช่ใจสุภาพ
ตัวเอง จนทำให้เกือบเสียชีวิต (เครดิตภาพ <https://shorturl.at/mBQUZ>)

จากภาพสะท้อนทัศนคติและการใช้ชีวิตในอดีตซึ่งผู้เขียนเคยชินกับการเป็นผู้ที่ชื่นชอบการแสวงหาความ
สมบูรณ์แบบทั้งในด้านการทำงาน และชีวิตส่วนตัว (*Perfectionist*)
จนหลงลืมความสำคัญของการออกกำลังกายและใจ

รูปที่ 3 คือ ภาพผู้เขียนในปัจจุบัน ภายหลังจากปรับสมดุลชีวิต และหมั่นออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และผู้เขียนได้พบและตระหนักเป็นอย่างดีว่า **ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ (อโรคยา ปรมา ลาภา)** แต่ถ้าเราเองไม่อาจหลีกเลี่ยงความเจ็บป่วยได้แล้ว การออกกำลังกาย ถือเป็น การป้องกันที่ไ้ต้นทุนต่ำกว่าการรักษา (เช่น ค่ารักษาพยาบาล) **ทำไมเราจึงละเลยการออกกำลังกาย แต่กลับยินดีที่จะจ่ายค่ารักษาพยาบาลที่แพงกว่าโดยไม่จำเป็น?**

อนึ่ง สำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง การกายภาพอย่างสม่ำเสมอ นับเป็นการออกกำลังกายที่สามารถกระตุ้น Neuroplasticity และทำให้ผู้ป่วยเห็นคุณค่าในตัวเอง (self-esteem) อีกทั้งเป็นการเพิ่มกำลังใจให้กับผู้ดูแลผู้ป่วย (Caregiver) ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2565). ส่องเทรนด์ “ปล่อยชีวิตเน่า” เมื่อคนรุ่นใหม่เงินประท้วงสังคมแข่งขันสูง แต่ไร้อนาคต?!. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2566. แหล่งที่มา <https://www.Bangkokbiznews.com/lifestyle/1032820>
- กลมทุกสิ่ง, ว., พึ่งตัว, ว., และ วิรุฬห์ธนวงศ์, พ. (2566). ประโยชน์ของการปรับสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว. *วารสารร้อยแก่นสาร*. 8 (4), 571–579.
- กาญจนนันทวงศ์, ธ. (2018). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกออมเงินผ่านบัญชีเงินฝากประจำและ ธรรมเนียมประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดตรัง. *Kasetsart Applied Business Journal*. 12 (16), 27–39.
- ขอดศิริ, ข., เครือคำอ้าย, ว., และ พยัคฆ์กุล, ด. (2566). การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 8 (1), 176–192.
- มติชนออนไลน์. (2564). 30 ลูกค้ายื่นฟ้องเจ้าของฟิตเนสดัง ปิดหนี มูลค่าเสียหาย 2 ล้าน. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2566. แหล่งที่มา https://www.matichon.co.th/region/news_2867561
- แสงทอง, จ. (2560). สังคมผู้สูงอายุ(อย่างสมบูรณ์) : ภาวะสูงวัยอย่าง มีคุณภาพ. *วารสารรัฐสมัยแล*. 38 (1), 6–28.
- เหล่าทองมีสกุล, ส. (2016). วิถีการดำเนินชีวิตและการทำงานของกลุ่มคน 3 ช่วงวัย: กรณีศึกษาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 42(2), 80–99.
- อิสริยานนท์, ส., เศรษฐธาไชย, น., ลีลาคุชฎีเลิศ, อ., มีสัจย์, ข., และ พงษ์สุวรรณ, ศ. (2564). สิทธิด้านสุขภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 ภายใต้การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19. *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*. 7 (3), 87–98.
- Aarts, H., Paulussen, T., & Schaalma, H. (1997). Physical exercise habit: On the conceptualization and formation of habitual health behaviours. *Health Education Research*. 12 (3), 363–374. <https://doi.org/10.1093/her/12.3.363>
- Andrew Creese. (1992). Health is wealth" but also wealth is health. *World Health*, ((November-December)), 4–5.
- Ann, C. (2018, April 21). Good Health Is Essential To Your Success. Here Are 4 Reasons Why. *Online*. Retrieved May 10, 2023, from Medium website: <https://medium.com/@chepkoechann/health-is-essential-to-your-success-here-are-4-reasons-why-868b6bd03896>
- Barkhuizen, N., Rothmann, S., & van de Vijver, F. J. R. (2014). Burnout and Work Engagement of Academics in Higher Education Institutions: Effects of Dispositional Optimism. *Stress and Health*. 30 (4), 322–332. <https://doi.org/10.1002/smi.2520>
- Berscheid, E. (2010). Love in the Fourth Dimension. *Annual Review of Psychology*. 61 (1), 1–25. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100318>
- Bos, D., & Burger, D. A. (2022). Customer Retention in Onwer-Operated Gyms in Time of Corona. *International Journal of Business & Management Studie*. 03 (06), 25–35.

- Burke, R. J. J., & Cooper, C. L. (2008). *Long Work Hours Culture: Causes, Consequences and Choices*. Emerald Group Publishing.
- Burrus, K. (2014). How Does Your Health Affect Your Success? *Online*. Retrieved November 18, 2022, from MKB Excellent Executive Coaching website: <https://mkbconseil.ch/health-affect-success/>
- Center on Society and Health. (2015). Why Education Matters to Health: Exploring the Causes. *Online*. Retrieved May 26, 2023, from <https://societyhealth.vcu.edu/work/the-projects/why-education-matters-to-health-exploring-the-causes.html#gsc.tab=0>
- CharlesChenTV. (n.d.). Take Care Of Yourself. *Online*. Retrieved May 10, 2023, from Pinterest website: <https://www.pinterest.com/pin/no-matter-how-much-money-or-success-you-acquire-if-you-dont-have-your-health-you-will-not-be-able-to-enjoy-or-525091637777089428/>
- Chinn, D. (2011). Critical health literacy: A review and critical analysis. *Social Science & Medicine*. 73 (1), 60–67. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.04.004>
- Elson de Araújo Montagnano. (1997). Learning When We Are Young. *Online*. Retrieved May 26, 2023, from https://www.cerebromente.org.br/n03/opiniaio/elson1_i.htm
- Esch, T., & Stefano, G. B. (2005). Love Promotes Health. *Neuroendocrinology Letters*. 26 (3), 264–268.
- Fredriksen-Goldsen, K. I., Kim, H.-J., Shiu, C., Goldsen, J., & Emler, C. A. (2015). Successful Aging Among LGBT Older Adults: Physical and Mental Health-Related Quality of Life by Age Group. *The Gerontologist*. 55 (1), 154–168. <https://doi.org/10.1093/geront/gnu081>
- Grof, S. (1988). *The Adventure of Self-Discovery: Dimensions of Consciousness and New Perspectives in Psychotherapy and Inner Exploration*. State University of New York Press.
- Halman, M., Baker, L., & Ng, S. (2017). Using critical consciousness to inform health professions education: A literature review. *Perspectives on Medical Education*. 6 (1), 12–20. <https://doi.org/10.1007/S40037-016-0324-Y>
- Harley, D. A., Kurniawan, S., Fitzpatrick, G., & Vetere, F. (2009). Age matters CHI '09 Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems. CHI '09 Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems, 4799–4802. Boston, MA: Association for Computing Machinery. *Online*. Retrieved from <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/1520340.1520744>
- Hsu, H.-C., Kuo, T., Lin, J.-P., Hsu, W.-C., Yu, C.-W., Chen, Y.-C., ... Yu, M.-T. (2018). A Cross-Disciplinary Successful Aging Intervention and Evaluation: Comparison of Person-to-Person and Digital-Assisted Approaches. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 15 (5), 913–931. <https://doi.org/10.3390/ijerph15050913>
- Jordan Ciecwa. (2014, April 2). Just Going to the Gym Doesn't Make You "Healthy" | HuffPost Life. *Online*. Retrieved May 10, 2023, from Health and Fitness Expert—Workplace Wellness Specialist website: https://www.huffpost.com/archive/ca/entry/just-going-to-the-gym-doesnt-make-you-healthy_b_5075401
- Liffiton, J. A., Horton, S., Baker, J., & Weir, P. L. (2012). Successful aging: How does physical activity influence engagement with life? *European Review of Aging and Physical Activity*. 9 (2), 103–108. <https://doi.org/10.1007/s11556-012-0098-0>

- Love, D. A., & Smith, P. A. (2010). Does health affect portfolio choice? *Health Economics*. 19 (12), 1441–1460. <https://doi.org/10.1002/hec.1562>
- Luna-Arocas, R., & Tang, T. L.-P. (2004). The Love of Money, Satisfaction, and the Protestant Work Ethic: Money Profiles Among University Professors in the U.S.A. and Spain. *Journal of Business Ethics*. 50 (4), 329–354. <https://doi.org/10.1023/B:BUSI.0000025081.51622.2f>
- Maguire, J. S. (2008). Leisure and the Obligation of Self-Work: An Examination of the Fitness Field. *Leisure Studies*. 27 (1), 59–75. <https://doi.org/10.1080/02614360701605729>
- Mead, T. P., Guillot, D. J., Bruininks, B. D., & Rudnicki, C. A. (2019). Legal Consequences of Using Homemade or Modified Exercise Equipment in Adapted Physical Education. *PALAESTRA*. 33 (3), 40–47.
- Morris, M. G. & Visawanath Venkatesh. (2006). Age Differences in Technology Adoption Decisions: Implications for a Changing Work Force. *Personnel Psychology*. 53 (2), 375–402. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2000.tb00206.x>
- Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal: A challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health Promotion International*. 15 (3), 259–267. <https://doi.org/10.1093/heapro/15.3.259>
- Phillips, L. A., & Gardner, B. (2016). Habitual exercise instigation (vs. Execution) predicts healthy adults' exercise frequency. *Health Psychology*. 35, 69–77. <https://doi.org/10.1037/hea0000249>
- Polites & Karahanna. (2012). Shackled to the Status Quo: The Inhibiting Effects of Incumbent System Habit, Switching Costs, and Inertia on New System Acceptance. *MIS Quarterly*. 36 (1), 21–42. <https://doi.org/10.2307/41410404>
- Rabbani, A. G. (2020). Cash value life insurance ownership among young adults: The role of self-discipline and risk tolerance. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*. 27. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100385>
- Rogers, L. q., Courneya, K. s., Shah, P., Dunnington, G., & Hopkins-Price, P. (2007). Exercise stage of change, barriers, expectations, values and preferences among breast cancer patients during treatment: A pilot study. *European Journal of Cancer Care*. 16 (1), 55–66. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2354.2006.00705.x>
- Sabey, A. K., & Rauer, A. J. (2018). Changes in older couples' compassionate love over a year: The roles of gender, health, and attachment avoidance. *Journal of Social and Personal Relationships*. 35 (8), 1139–1158. <https://doi.org/10.1177/0265407517705491>
- Scobbie, L., Dixon, D., & Wyke, S. (2011). Goal setting and action planning in the rehabilitation setting: Development of a theoretically informed practice framework. *Clinical Rehabilitation*. 25 (5), 468–482. <https://doi.org/10.1177/0269215510389198>
- Steptoe, A., & Wardle, J. (2017). Life skills, wealth, health, and wellbeing in later life. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 114 (17), 4354–4359. <https://doi.org/10.1073/pnas.1616011114>
- Teixeira, P. J., Carraça, E. V., Markland, D., Silva, M. N., & Ryan, R. M. (2012). Exercise, physical activity, and self-determination theory: A systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*. 9 (1), 78–107. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-9-78>
- Tunajek, S. (2011). Building Wellness Wealth. *AANA Journal*. 65 (1), 24–25.

- Veenhoven, R. (2008). Healthy happiness: Effects of happiness on physical health and the consequences for preventive health care. *Journal of Happiness Studies*. 9 (3), 449–469. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9042-1>
- Vishakha, R. M. (2021, October 11). Why You Should Opt For Life Insurance At A Young Age. *Online*. Retrieved May 13, 2023, from Forbes Advisor INDIA website: <https://www.forbes.com/advisor/in/life-insurance/why-you-should-opt-for-life-insurance-at-a-young-age/>
- Zohra Aloui-Zarrouk, Lahcen El Youssfi, Kingsley Badu, Adeniyi Francis Fagbamigbe, Damaris Matoke-Muhia, Caroline Ngugi, ... Grace Mwaura. (2020). The wearing of face masks in African countries under the COVID-19 crisis: Luxury or necessity? *AAS Open Research*. 3 (36), 36–49. <https://doi.org/10.12688/aasopenres.13079.1>